

Instrucció 3/2015, sobre determinades reformes introduïdes per la Llei orgànica 1/2015, de 30 de març, per la qual es modifica la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal

---

La Llei orgànica 1/2015, de 30 de març, per la qual es modifica la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi penal (CP) [en endavant, LO 1/2015] de conformitat amb el preàmbul, suposa una completa revisió i actualització de la norma penal, i afecta, en general al règim de penes i la seva aplicació, s'introdueixen noves figures delictives i se'n modifiquen algunes de ja existents, se suprimeixen algunes infraccions que per la seva escassa gravetat es considera que no han de rebre un retret penal i, finalment, s'incorporen en l'ordenament jurídic espanyol diversos compromisos internacionals assumits per l'Estat en matèria penal.

De les modificacions introduïdes per la LO 1/2015, interessa destacar aquelles que han de tenir una major repercussió en l'àmbit de l'execució de les penes privatives de llibertat, competència de l'administració penitenciària, amb la finalitat de donar unes pautes interpretatives als professionals de la institució per aconseguir la unitat d'actuació necessària d'aquesta Administració, sempre amb el màxim respecte al principi de legalitat.

Per aquest motiu, per la seva naturalesa, es considera d'interès en aquest document fer referència al nou règim legal de la substitució de les penes per expulsió en el cas de persones estrangeres, la nova regulació legal i canvi de naturalesa de la llibertat condicional, la introducció de la nova pena de la presó permanent revisable, així com la interpretació de la Disposició transitòria primera de la llei, relativa al règim de la legislació aplicable.

Igualment, feta una primera aproximació a la incidència de la reforma en les funcions i competències d'aquesta administració, convé advertir que res no obsta per tal que, amb el transcurs del temps i a la vista, principalment, de la praxi jurisprudencial que esdevingui en aquesta matèria, es duguï a terme, si escau, la revisió i modificació dels documents i instruments de què disposa l'organització penitenciària en les matèries esmentades per a la implementació de l'ordenament jurídic penal, o l'elaboració d'altres que es considerin d'interès.

A) La substitució de la pena per l'expulsió del territori nacional

Amb la reforma operada en l'article 89 del CP per la LO 1/2015, el legislador ha introduït un seguit de canvis amb els quals pretén conjuminar la normativa vigent de caràcter penal amb l'administrativa en matèria d'estrangeria, pel que fa a l'expulsió de persones estrangeres, alhora que mantenint un escrupolós respecte als drets individuals d'aquestes persones.

Les novetats més importants introduïdes per la reforma es refereixen als àmbits subjectiu i objectiu de la figura de la substitució de la pena per l'expulsió.

Així, quant al primer dels aspectes citats, la llei endureix el règim relatiu a l'expulsió substitutiva pel que fa a l'**àmbit subjectiu d'aplicació**, en establir que els jutges i tribunals han d'acordar l'expulsió dels ciutadans estrangers que cometin un delictes tant si es troben en situació regular com irregular en el territori espanyol. Fins i tot, la reforma possibilita l'expulsió de persones que gaudeixen de la ciutadania europea, malgrat que gaudeixen

d'una situació de regularitat en el territori espanyol de manera originària, tot i que sota la concurrència d'unes determinades condicions (que la persona representi una amenaça greu per a l'ordre públic o la seguretat pública, en atenció a la naturalesa, circumstàncies i gravetat del delictes comès, els seus antecedents i circumstàncies personals, i que hagin comès uns determinats delictes per al cas de ciutadans comunitaris amb una residència anterior en territori espanyol de 10 anys). Cal dir que aquestes previsions ja constaven en una norma de naturalesa administrativa¹ i que ara s'incorporen a la norma de naturalesa penal, tot i que en el CP només es fa referència literal a ciutadans de la Unió Europea, i no a ciutadans d'altres països als quals se'ls aplica el règim comunitari.

Pel que fa a l'àmbit **objectiu de la institució** de l'expulsió substitutiva, val a dir que, encertadament, la LO 1/2015 determina que les penes respecte de les quals les autoritats judicials han d'acordar la mesura de la substitució per l'expulsió són les penes de presó, front a la regulació reformada en què aquesta mesura es podia adoptar en relació amb qualsevol pena privativa de llibertat (per tant, pena de presó, localització permanent i responsabilitat personal subsidiària per impagament de multa).

Concretada la pena en relació amb la qual resulta d'aplicació aquesta mesura, la reforma estableix dos supòsits diferenciats a l'hora d'aplicar-la: d'una banda, el cas de penes de presó superiors a l'any (una pena sola superior a l'any i fins als cinc, o més d'una pena, però dins d'aquests límits temporals); de l'altra, el de pena de presó superior als cinc anys, o diverses, la suma de les quals excedeixi d'aquesta durada.

En el primer dels supòsits, s'estableix com a regla general l'obligatorietat per a l'òrgan judicial d'acordar l'expulsió, tret que excepcionalment s'acordi el compliment d'una part (termini que no podrà ser superior als dos terços de la seva extensió), per unes circumstàncies taxades a la llei (art. 89.1). L'expulsió tindrà lloc un cop assolit el termini establert, i en tot cas, quan la persona penada accedeixi al tercer grau o se li concedeixi la llibertat condicional.

En el segon dels supòsits, contràriament, el legislador estableix l'obligació del compliment de la pena –o penes-, en tot o en part, en funció de les circumstàncies taxades, i l'expulsió entra en joc quan es compleixi el temps acordat en sentència, o resolució posterior (no s'estableix cap límit ni màxim ni mínim), quan la persona penada accedeixi al tercer grau de tractament o quan se li concedeixi la llibertat condicional (art. 89.2).

D'altra banda, recurrent a l'ús d'uns conceptes jurídics indeterminats, la LO 1/2015 fixa les circumstàncies que les autoritats judicials han de valorar en ares a acordar el compliment, en tot o en part, de les penes de presó imposades, i que fonamenta en el fet que el compliment resulti necessari per assegurar la defensa de l'ordre jurídic i restablir la confiança en la vigència de la norma infringida.

La reforma introdueix de manera explícita **el principi de proporcionalitat** en l'adopció de la mesura substitutiva d'expulsió, amb una consideració específica, entre d'altres, a la circumstància de l'arrelament de la persona estrangera.

Finalment, cal fer notar que la reforma no ha introduït cap modificació en l'àmbit subjectiu en relació amb el règim d'expulsió de persones estrangers a les quals s'ha imposat una mesura de seguretat (art. 108 CP).

---

¹ Veure el Reial decret 240/2007, de 16 de febrer, sobre entrada, lliure circulació i residència a Espanya de ciutadans dels Estats membres de la Unió Europea i d'altres Estats part en l'Acord sobre l'Espai Econòmic Europeu (EEE). Formen part de l'EEE Liechtenstein, Noruega i Islàndia, a més de la Confederació Suïssa.

B) Llibertat condicional

La principal modificació operada per la reforma és el **canvi de naturalesa jurídica** de la institució de la llibertat condicional, que deixa de ser una forma d'execució de la pena privativa de llibertat i es converteix en una modalitat de suspensió de l'execució de la resta de pena. Això implica dues conseqüències especialment rellevants:

a) al període de llibertat condicional li son d'aplicació els criteris generals regulats als arts. 80 i següents del CP per les suspensions de l'execució de la pena;

b) en el supòsit de revocació de la llibertat condicional, la conseqüència jurídica és que el penat ha de tornar a ingressar a presó i reprèn el compliment de la pena sense que el temps passat en llibertat computi a efectes de compliment (article 90.6 CP).

1) Es mantenen i s'eleven a la categoria d'ordinaris els supòsits de concessió de la llibertat condicional, -3/4, 2/3 i 2/3 avançats-, previstos al CP de l'any 1995, amb algunes modificacions.

a) en relació amb l'accés ordinari a la suspensió de l'execució de la resta de pena de presó i concessió de la llibertat condicional al compliment de les $\frac{3}{4}$ de la condemna, l'article 90.1 CP elimina la referència expressa al requisit de l'existència d'un pronòstic individualitzat i favorable de reinserció social, emès en l'informe final previst a l'article 67 de la LOGP i, en el seu lloc, especifica els criteris de valoració que ha de tenir en compte el JVP a l'hora de resoldre sobre la suspensió de l'execució de la pena pendent i concedir la llibertat condicional.

En aquest sentit, a criteri d'aquest òrgan, en tant que l'article 67 de la LOGP i els articles del RP que regulen l'inici i el contingut de l'expedient de llibertat condicional continuen vigents (194 i 195 RP), l'Administració penitenciària ha de continuar incorporant l'informe esmentat en l'expedient de suspensió de l'execució de la pena, sens perjudici que s'adeqüi el contingut de l'informe pronòstic d'integració social al criteris de valoració establerts a l'article 90 CP.

b) En relació amb l'accés ordinari a la suspensió de l'execució de la resta de la pena de presó i concessió de la llibertat condicional al compliment de les $\frac{2}{3}$ de la condemna, l'article 90.2 CP introdueix una petita modificació en els requisits que han de concórrer, en afegir al requisit que hagin desenvolupat activitats laborals, culturals o ocupacionals de manera continuada l'alternativa que les activitats desenvolupades hagin suposat un aprofitament del qual s'hagi derivat una modificació de les circumstàncies personals relacionades amb l'activitat delictiva.

2) L'article 90.3 CP introdueix **un nou supòsit excepcional** de suspensió de l'execució de la resta de pena de presó i concessió de la llibertat condicional un cop complerta la $\frac{1}{2}$ de la condemna, en el cas d'interns que compleixin la seva primera condemna de presó, la durada de la qual no superi els 3 anys (a criteri d'aquest òrgan, subjectes condemnats per la comissió d'un o més delictes, sempre i quan es tracti del primer ingrés a presó en qualitat de penats i la condemna resultant no superi aquest límit): cal que es compleixin els requisits previstos a l'article 90.1 CP i, a més, s'hagin desenvolupat activitats laborals, culturals o ocupacionals, bé de manera continuada o bé amb un aprofitament del qual s'hagi derivat una modificació de les circumstàncies personals relacionades amb l'activitat delictiva, i no es tracti de condemnats per delictes contra la llibertat i indemnitat sexuals.

3) L'article 91 CP regula els supòsits de **concessió de la llibertat condicional per a interns septuagenaris i per a interns que pateixin malalties inguaribles**. La regulació és manté, en general, en els termes anteriors, tot i que en el supòsit de concessió urgent de la llibertat condicional davant la imminència del perill per la vida del penat -a causa de la seva malaltia o edat-, s'elimina la necessitat de progressar, prèviament, a tercer grau de tractament l'intern. Així mateix, la norma introdueix l'obligació del penat de facilitar al servei mèdic penitenciari, al metge forense, o a qui el jutge o tribunal determini la informació necessària per tal de poder valorar l'evolució de la malaltia i, en el cas d'incompliment, estableix la possibilitat de revocació de la suspensió de l'execució i de llibertat condicional atorgada.

4) L'article 90.4 CP introdueix la possibilitat de denegar la llibertat condicional quan el penat hagi donat informació inexacta sobre el parador dels béns u objectes sobre els que s'hagués acordat decomís, quan faciliti informació inexacta o insuficient o quan no doni compliment d'acord amb la seva capacitat, al compromís de pagament de les responsabilitats civils a que hagués estat condemnat i, en el cas de penats per delictes contra l'Administració pública, s'introdueix, de manera expressa, la possibilitat de denegar la suspensió de l'execució de la resta de la pena en el cas que hagin eludit la reparació del dany econòmic causat a l'Administració (art. 90.8 CP).

5) L'article 90.7 CP introdueix la possibilitat que el procediment de suspensió de l'execució de la resta de pena de presó i concessió de la llibertat condicional s'iniciï **a instància del penat** i no fa cap referència a la competència que, en aquest aspecte, té l'Administració penitenciària.

En aquest sentit, a criteri d'aquest òrgan, atès que la reforma no ha modificat expressament la normativa penitenciària que regula aquest aspecte, entenem que queda inalterada la competència de l'Administració penitenciària per iniciar i elevar l'expedient de suspensió de l'execució.

6) El darrer paràgraf de l'article 90.5 CP estableix que **el termini de suspensió de l'execució** de la resta de la pena serà de dos a cinc anys i afegeix que, en tot cas, el termini no podrà ser inferior a la durada de la pena pendent de compliment i, per tant, serà el JVP qui concretarà la durada de la suspensió que s'acordi.

Cal posar de manifest que el termini mínim de 2 anys de suspensió establert suposa, amb caràcter general, un enduriment en aquells supòsits en què en el moment d'accedir a la suspensió de l'execució de la resta de pena i llibertat condicional restin menys de dos anys de compliment.

Davant d'aquesta situació, atès que correspon a l'Administració penitenciària iniciar la tramitació del corresponent expedient de llibertat condicional amb l'antelació necessària per tal que no es retardi la seva concessió (art. 194 RP), a criteri d'aquest òrgan, sens perjudici de la durada del període de suspensió que estableixin en cada cas els tribunals de justícia, caldrà iniciar l'expedient de suspensió de l'execució amb l'antelació suficient abans del compliment de les dates que correspongui en cada cas.

7) L'article 90.5 CP preveu que en els supòsits de suspensió de l'execució de la resta de la pena i concessió de la llibertat condicional resulten aplicables les normes contingudes als articles 83, 86 i 87 CP i el seu incompliment o la comissió de nous delictes, determina la revocació de la suspensió i el reingrés del penat a presó.

8) L'article 83.4 CP delimita i temporalitza les competències que corresponen a l'Administració penitenciària, en relació amb el control i seguiment de les regles de conducta imposades al penat en acordar la suspensió de l'execució. Així, atribueix a l'Administració

penitenciària l'obligació general d'informar, immediatament, al jutge o tribunal de qualsevol circumstància rellevant per a la determinació de la perillositat del penat i la possibilitat de comissió futura de nous delictes, així com dels incompliments de les obligacions imposades o del seu compliment efectiu i l'obligació específica del control del compliment, amb una periodicitat determinada, de les regles 6ena, 7ena i 8ena de l'article 83.1 CP.

Per tant, en relació amb **el control de les persones alliberades condicionalment**, correspon als serveis socials de l'àmbit de l'execució penal l'exercici de les funcions corresponents en els termes establerts als articles 74 i 75 de la LOGP, 200 del RP i específicament 104 i 105 del ROFSEPC.

9) D'acord amb la nova redacció de l'article 87 CP, un cop transcorregut el termini de suspensió fixat i complerts els requisits establerts, el jutge o tribunal que hagi determinat les regles de conducta (JVP) acordarà la remissió de la pena. Per tant, arribat el termini fixat pel JVP per a la suspensió, l'Administració penitenciària haurà d'informar al JVP de l'evolució de l'intern per tal que resolgui sobre la remissió de la pena i posteriorment, a criteri d'aquest òrgan, s'ha de tramitar la interlocutòria al jutge o tribunal sentenciador per tal que acordi, si escau, el llicenciament definitiu de la causa.

C) Pena de presó permanent revisable (PPR)

L'article 92 incorpora la PPR al sistema de penes, per a supòsits d'excepteional gravetat, la qual compta amb un règim i uns requisits propis per l'accés als permisos de sortida, al tercer grau i a la suspensió de l'execució de la pena i llibertat condicional.

1) Pel que fa als **permisos de sortida**, s'estableix un període de seguretat abans del qual els penats a PPR no podran gaudir de permisos ordinaris de sortida, concretament, un període mínim de 8 anys de presó efectiva, que en el cas de penats per delictes del Capítol VII del Títol XXII del Llibre II del CP, serà de 12 anys de compliment efectiu (art. 36.1 CP, darrer paràgraf).

2) Quant a l'**accés al tercer grau de tractament penitenciari**, s'estableix igualment un període de seguretat, que és concretament un període de 15 anys de presó efectiva, que en el cas de penats per delictes del Capítol VII del Títol XXII del Llibre II del CP, serà de 20 anys de compliment efectiu (art. 36.1 CP). Aquests terminis s'amplien en els supòsits del concurs de delictes previstos a l'article 78 bis CP, i poden arribar fins als 32 anys de presó, segons correspongui.

Aquest període de seguretat s'exclou expressament per a l'accés al tercer grau per raons humanitàries i de dignitat personal als penats malalts molt greus amb patiments incurables i als septuagenaris, valorada, especialment, la seva escassa perillositat (art. 36.3 CP).

A més, la competència per autoritzar la classificació en tercer grau dels penats a PPR s'atorga al tribunal sentenciador (art. 36.1 CP), previ pronòstic individualitzat i favorable de reinserció social emès per Institucions Penitenciàries i escoltat el Ministeri fiscal.

3) En relació amb l'incident de **suspensió de l'execució i concessió de la llibertat condicional**, a banda dels requisits que ha de complir el penat, s'estableix un període de seguretat mínim de 25 anys de compliment efectiu, sens perjudici del que estableix l'article 78 bis del CP, en els supòsits del concurs de delictes (art. 92 CP).

La competència per acordar la suspensió de l'execució i concessió de la llibertat condicional correspon al tribunal sentenciador, després d'un procediment contradictori en què ha

d'intervenir el Ministeri Fiscal i el penat –assistit pel seu lletrat- (art. 92.1 CP), tot i que la competència per acordar-ne la revocació s'atribueix al JVP (art. 92.3 CP).

La competència per iniciar el procediment de suspensió de l'execució correspon, d'ofici, al tribunal sentenciador –extingit el període mínim de compliment, al menys cada dos anys- o a instància de part; en aquest darrer cas, correspon al tribunal resoldre les peticions del penat (art. 92.4 CP).

En aquest context, atès que amb la LO 1/2015 no s'ha modificat expressament la normativa penitenciària en aquesta matèria, entenem que queda inalterada la competència de l'Administració penitenciària per iniciar i elevar l'expedient de suspensió de l'execució o llibertat condicional i que, si arribat el cas, la legislació penitenciària es manté en els termes actuals, l'Administració penitenciària serà competent per iniciar i elevar l'expedient de suspensió de l'execució i llibertat condicional, també, en els supòsits de PPR.

Finalment, la suspensió de l'execució té una durada de 5 a 10 anys (art. 92.3 CP), termini en que el penat queda subjecte a condicions (article 83, 86 i 87) i el seu incompliment o la comissió de nous delictes, determina la revocació de la suspensió i el reingrés del penat a presó.

D) Disposició transitòria primera

De conformitat amb la disposició final vuitena de la LO 1/2015, aquesta llei entra en vigor l'1 de juliol de 2015. Així mateix, i d'acord amb la Disposició transitòria primera, els delictes i faltes comesos fins al dia d'entrada en vigor de la norma, es jutjaran conforme a la legislació penal vigent en el moment de la seva comissió, si bé es podran aplicar les disposicions d'aquesta norma un cop entri en vigor, si són més favorables pel reu, encara que els fets siguin anteriors. Finalment, cal tenir en compte que per a la determinació de quina sigui la norma més favorable s'ha de tenir en compte la pena que correspondria al fet enjudiciat, tenint en compte les normes completes d'un i altre Codi.

El principi segons el qual les lleis penals no poden ser aplicables a fets anteriors a la seva entrada en vigor, es configura com un dels pilars essencials del dret penal, i troba el seu fonament en el principi d'irretroactivitat de les disposicions sancionadores no favorables o restrictives de drets consagrat a l'article 9.3 CE. El nostre sistema legal estableix però, una excepció a aquest principi a l'article 2.2 del CP, quan preveu que tindran efecte retroactiu aquelles lleis penals que siguin favorables al reu, encara que a l'entrada en vigor hagués recaigut sentència ferma i el subjecte estigués complint condemna; així mateix, estableix que en cas de dubte respecte de quina sigui la llei més favorable, s'haurà d'escoltar el reu.

No es planteja cap dubte respecte de l'aplicació del principi d'irretroactivitat de les normes penals desfavorables a les normes de dret penal substantiu, és a dir, les normes que descriuen els delictes i que determinen les penes que hi corresponen, però no resulta tant clar, com demostra la recent experiència davant els successius canvis legislatius haguts en matèria penal, què succeeix amb les normes referides a la forma d'execució de la pena, les quals afecten a la forma de compliment de la pena privativa de llibertat.

Pel que ara interessa, i per tal d'establir un criteri clar respecte de l'aplicació retroactiva o no d'aquells aspectes de la reforma introduïda per la LO 1/2015, i que s'aborden en aquesta instrucció, és a dir, el règim de substitució de la pena per expulsió als ciutadans estrangers i la nova regulació de la llibertat condicional -doncs no es planteja cap dubte al respecte quant a l'aplicació temporal de la nova pena de presó permanent revisable-, cal tenir en compte que són normes de dret penal d'execució de penes i que, *a priori*, es podria predicar la seva aplicació retroactiva a condemnes per fets anteriors a la seva entrada en vigor.

Arribats a aquest punt, cal recordar els pronunciaments judicials haguts en relació amb la retroactivitat de les normes d'execució de penes amb motiu de la interpretació que es va fer per part de l'administració penitenciària tant de l'Estat com catalana, arran de l'entrada en vigor de la Llei orgànica 7/2003, de 30 de juny, de mesures de reforma per al compliment íntegre i efectiu de les penes (LO 7/2003), en què es va considerar que l'anomenat període de seguretat previst a l'article 36.2 CP, era una norma d'execució de penes i, per tant, es va considerar aplicable al compliment de condemnes per fets comesos abans de l'entrada en vigor de la Llei 7/2003. Aquesta aplicació retroactiva de l'anomenat període de seguretat per a la classificació en tercer grau, respecte de les persones que complien condemna per fets anteriors a l'entrada en vigor de la LO 7/2003, per la qual s'havia instaurat el període de seguretat, va ser qüestionada i el conflicte va ser resolt en sentit negatiu, entre d'altres, per les Interlocutòries de la Secció Novena de l'AP de Barcelona de 14 i 19 de maig de 2004 i per la de la Secció Cinquena de l'AP de Madrid de 6 de juny de 2004.

Cal tenir en compte, que la LO 7/2003, a diferència de la norma actual, contenia una disposició transitòria única que establia que allò previst en els articles 90 i 93.2 de la norma, respecte a les circumstàncies per accedir a la concessió de la llibertat condicional, i en l'article 72.5 i 6 de la LOGP, seria aplicable a les decisions que s'adoptessin en aquestes matèries des de la seva entrada en vigor, amb independència del moment de la comissió dels fets delictius o de la data de la resolució en virtut de la qual s'estigués complint la pena, però no contenia cap referència respecte de l'aplicació retroactiva del període de seguretat instaurat a l'article 36.2 del CP. No deixava cap dubte, doncs, aquest precepte respecte de quina era la voluntat del legislador respecte a l'aplicació dels nous requisits per accedir a la llibertat condicional en els casos de compliment de condemna per fets anteriors a l'entrada en vigor de la LO 7/2003, però sí pel que feia a l'aplicació retroactiva del període de seguretat.

A l'efecte de determinar la veritable naturalesa jurídica d'una norma com a norma de dret penal substantiu o d'execució de penes, i per tant, la seva afectació o no pel principi d'irretroactivitat consagrat a l'article 9.3 CE, l'AP de Madrid va afirmar a la interlocutòria esmentada que *“distingir entre la pena per una banda, i la vida de la pena, per una altra, com si la pena existís materialment al marge del seu compliment és contrari a tota experiència i a la raó vital . És evident que el contingut aflictiu de la pena no pot mesurar-se sols pel quantum de la seva durada, sinó també pel quantum de la seva intensitat. Qualsevol mesura del temps que prescindeixi de la intensitat del sofriment és, en termes humans, inexacta i invàlida.”* I derivat de les consideracions anteriors, afirmava que *“no es pot afirmar que allò que afecta a les penes, i dins d'aquestes a aquesta zona especial que és el seu compliment, no formi part del contingut essencial del Dret Penal; així mateix, que la forma de compliment pot contenir una major o menor càrrega aflictiu, i segons aquesta càrrega, resultar la pena més o menys desfavorable.”*

La conclusió a què s'arriba, per tant, és a l'afectació del principi d'irretroactivitat a les normes de dret penal no substantiu, és a dir, d'execució de penes, si aquestes són desfavorables per al reu, conclusió que deriva de les exigències de seguretat jurídica que fonamenten la irretroactivitat de la llei penal, i de les quals neix el dret dels ciutadans a saber quina és la pena que els correspon a l'acció tipificada a la norma penal com a delictes, així també com el dret a saber amb certesa quina és la forma en què s'executaran les penes.

Aquesta interpretació va ser avalada per S. de la Sala Segona del TS de 12 de juny de 2006, dictada en el marc del recurs de cassació per unificació de doctrina, en què es va considerar que en ser la previsió de l'article 36.2 CP una norma penal més perjudicial que l'anterior, i no estar prevista la seva aplicació retroactiva en la disposició transitòria abans citada, no era possible efectuar una interpretació extensiva contra reu.

I en el mateix sentit, el TEDH ha afirmat en la S. de 21 d'octubre de 2013, dictada en l'assumpte *Del Rio contra Espanya*, que no pot ser d'aplicació retroactiva una nova doctrina jurisprudencial referida a la interpretació de les normes d'execució de penes si té un efecte desfavorable per al reu.

Partint doncs de les consideracions anteriors, i tenint en compte que la LO 1/2015 no conté una previsió de dret transitori com la que contenia la LO 7/2003, no és pot afirmar sense més que la nova institució de la llibertat condicional i el nou règim de substitució de la pena per expulsió als ciutadans estrangers, siguin aplicables amb caràcter general a partir de l'entrada en vigor de la norma, amb independència de la data de comissió dels fets delictius.

Així, atès el canvi de naturalesa jurídica de la institució de la llibertat condicional, [que passa a ser regulada com una modalitat de suspensió de l'execució de la pena, amb les conseqüències jurídiques que això comporta] es considera que, en termes generals, la nova regulació de la llibertat condicional és més greujosa que la prevista en la llei anterior, per la qual cosa ha de ser considerada com a norma penal més desfavorable i, en conseqüència, no pot ser d'aplicació retroactiva. Amb caràcter excepcional, però, la modalitat de llibertat condicional regulada a l'article 90.3 CP – compliment de primera condemna de presó que no superi els 3 anys- pot ser més favorable atès el límit temporal de compliment que es fixa, supòsit que haurà de ser analitzat cas per cas, i escoltant prèviament el penat, de conformitat amb el que estableix l'article 2.2 CP.

En conseqüència, amb caràcter general, quan hagi pronunciaments jurisdiccionals d'aplicació retroactiva de la modalitat suspensiva de la llibertat condicional per a fets comesos amb anterioritat a la vigència d'aquesta llei, s'orientarà a les persones internes afectades a esgotar els recursos ordinaris establerts per l'ordenament jurídic contra les esmentades interlocutòries.

Pel que fa al el règim de substitució de la pena per expulsió per als ciutadans estrangers establert per la LO 1/2015, règim que ha ampliat l'àmbit subjectiu d'aplicació, cal considerar-la també com a norma penal desfavorable i, per tant, d'aplicació només a fets comesos amb posterioritat a l'entrada en vigor de la reforma penal.

Disposició final

Aquesta Instrucció s'ha de llegir en la primera reunió del Consell de direcció que tingui lloc després de rebre-la, perquè se'n tingui constància, i se n'ha de fer la difusió en els termes establerts a l'article 13.2.d) 2) del Reglament d'organització i funcionament dels serveis d'execució penal a Catalunya, aprovat pel Decret 329/2006, de 5 de setembre.

En cas de dubte o necessitat d'interpretació d'aquesta Instrucció, s'ha d'adreçar la consulta al Servei de Suport Jurídic, de la Direcció General de Serveis Penitenciaris.

En rebre-la, s'ha de notificar la recepció a la Direcció General de Serveis Penitenciaris.

Aquesta Instrucció entra en vigor l'endemà de la seva signatura.

Barcelona, 30 de juny de 2015

El director general

Pere Soler i Campins